

63829

Popis

sloveče

Postonjske jame

na

Kranjskem.

Cena 25 kr.

V Postojni 1880.

Tiskal in založil Maks Šaaber.

Popis sloveče
POSTOJNSKE JAME
na
KRANJSKEM.

Jan Urhovec

Postojna 1880.

Natisnil M. Šaeber.

63829

030019318

Uvod.

Trg Postojna (nemški Adelsberg, prav za prav Adlersberg) kateri je v najnovejšem času radi svojih čudovitih jam zaslovil po celem svetu je na Notranjskem (Kranjska), na najbolj imenitnem prelazu juliških snežnikov, skoraj 555·35 metrov nad morsko višino, ter 54 kilm. od Ljubljane in ravno v sredi med glavnim mestom dežele in Trstom, stoječ ob glavnej cesti. Ta cesta pelje naravnost skozi trg, južna železnica pa je izpeljana po rebrih na severno-vshodnej strani tikom trga, na zahodnji strani pa se vije reka, imenom „Pivka“ po dolinah do tje, da se steka v Postojnsko jamo; — na severno zahodnji strani se dviga 672'08 mtr. visok grič „Sovič“ proti nebu, vrh katerega so še viditi razvaline, kakor koščeki zapuščenega orlovega gnjezda, na golem skalovji, ostanki trdnega gradiča „Adelsberg“ ali „Adlersberg“ katerega je leta 1689 strela razrušila.

Postojna šteje do 215 hiš; sredi trga na malem gričku stoji po požaru, novo sezidani grad in ne daleč od njega, leta 1777 tudi na nekoliko zvišanem prostoru iz nova sezidana, l. 1879 znotraj vsa prenovljena, prav čedna farna cerkev; četrť ure od trga, se vidi kolo-dvor, ki je tu med železniškimi črtami kar jih je na Krasu, najvišji, (587·44 mtr. nad morsko višino). Prebivalcev, ima trg l. 1880, 2727, kateri se večidel od poljedelstva, obrtnijstva pa tudi od zaslužkov pri železnici in glavnej cesti, žive. V Postojni je tudi c. kr. okrajno glavarstvo, okrajna sodnija, štirirazredna šola, bralno društvo, čitalnica, bolnišnica, železniška postaja, državni brzojav in pošta; najboljši gostilnice so: Hotel „Adelsberger Hof“ (kateri se je l. 1876 odprl), hotel pri „Ogrskej kroni (ungarischen Krone), gostilna pri „levu“ i. t. d.

Trg Postojna imel je zavoljo svoje lege že za njega dni neko posebno veljavo. Za časa Rimljanov je imel gradič močno trdnjavo, katera je utrjevala juliške planine in predkone dobila je tudi Postojna 'svoje ime od nekdanjega „Porreston-a“ kakor izpeljuje to neki stari geograf. V srednjem veku je bila trdnjava, nemški Arisperch, potem Arensperch, in slednjič Adelsberg imenovana, lastnina mejnih

grofov iz Istrije, od leta 1380 pa pod patriarhom Berthold-om je spadala pod Oglejsko cerkev. Kot fevdni gospodje, ob enem tudi posestniki trga in okolice, so bili Arisperch ali Arensperch, in med njimi nahajamo l. 1149 Herman-a pl. Arisperch-a, zadnji pa je bil leta 1331 Guarim pl. Arensperch. Potem se nahajajo grofi Goriški l. 1326 in gospodje pl. Stegberg l. 1335 kot posestniki trdnjavskega gradiča.

Leta 1371 sta kupila graščino in trg avstrijska vojvoda Albrecht in Leopold, od Janeza pl. Stegberg-a, sta jo pa že drugo leto prepustila v last kot zastavo grofu Hermanu Celjskemu.

Po letu 1403 so se zastavniki večkrat menjevali, dokler je leta 1616 cesar Ferdinand II. graščino knezu Hanzu Ullrichu pl. Eggenberg-u prodal. Zavaljo vedne vojne nevarnosti od Turkov in Benečanov so bili Postojnski graščaki tudi poglavarji na Pivki in na krasu. Ta močna trdnjava se je Turkom tudi zmirom upirala, pa trg in okolica sta l. 1511, 1528, 1556, 1559 in 1564 vsled ropanja, umorov in požarov dosta trpela. Leta 1508 so si prilasili Benečani trdnjavo, pa so jo le malo časa imeli.

Leta 1722 je ces. dvorna kamera nakupila Postojnsko graščino od njenega zadnjega

lastnika Franca barona Wolkensberg-a na korist kobilarije in žebčarije na Krasu, in od tega časa je graščina zmirom državno posestvo; senožeti pa so bila l. 1749 za kobilarijo odločene in s posestvom v Prestranek-u zedinjene.

Pri razdelitvi kranjske dežele v okrožja, se je postavil tudi v Postojni l. 1748 okrožni urad za Notranjsko, kateri se je tudi do l. 1850 obdržal. Trg je prešnja leta vsled požarov dosta trpel, najhujša sta bila l. 1731 in 1801, upepeljila sta namreč ves trg s farno cerkvijo vred. Tudi za časa francoskih vojska je Postojna dosta prestala, v tem času, je bilo v trgu viši francozko nadzorstvo in še celo mali gimnazij.

Pa Postojna ne slovi radi svoje politične ali socialne zgodovine, temveč radi svojih naravnih čudežev, ki se tu pod zemljo vidijo, svojih prečudnih votlin in jam s svojimi izvrstnimi kamenji, ki kot „stalagtiti“ od stropa vise, ali kot „stalagmiti“ na tleh stoje. Ta stran „juliških“ planin, med gozdom „Hrušica“ in snežnikom se sploh ne odlikuje toliko po svojem stvarjenji kakoršen je ves Kras, ampak tukaj se nahaja zlasti veliko suhih jam in vodenih votlin na majhnem prostori in v okrogu.

Najbolj znana in sloveča pa je ravno Postojnska jama, katera je četrť ure na severo-

zahodnji strani od trga oddaljena, v katero se tudi izteka reka Pivka. Njena poglavitna pota merijo na dolgost nad 3090 mtr., stranske jame okoli 1630 mtr., in preiskavana „povodna jama“ 777 mtr. V „črni jami“, eno uro od Postojne proti severu sredi gozda ki meri v okrogu 303·3 mtr., dobe se tako zване „človeške ribice“ (*Proteus sanguineus*). Jama „Pivka“ je četrť ure na severo-zahodnji strani od „črne jame“ oddaljena, kjer je navpično 64·4 mtr. globoko brezno, sè 1232 mtr. globoko vodeno votlino, skozi katero reka Pivka svoj podzemeljski tek proti severu nadaljuje.

Poldrugo ure od Postojne na jugozahodnji strani blizu grada v Orehek-u, je „Oreška jama“ 136·5 mtr. dolga, katera je bila kakor govori pravljica nekedaj notri do Razdrtega odprta.

„Predjama“ (Luegg) pri skalnatem gradu, dve uri od Postojne proti zahodu. Ta jama obstoji sè štirih suhij jam na dolgost 1820 mtr. in sè vodene jame, v katero teče reka „Lokva“ ki na onem kraji gore Nanos pri Vipavi na svitlo pride.

Potem je „Planinska jama“, od trga Planine proti jugu, poleg razvalin „malega grada“ (Kleinhäusel). Ta se znotraj razdeli na dve strani, ter je do sedaj nad 5308 mtr. preiska-

na. Reka Pivka ki se v Postojnsko jamo zgubi, pride čez eno miljo naravnost po podzemeljskih potih tu zopet na svitlo, in združena z vodami Cirkniškega jezera, dobi ime „Unec“; med daljnim njenim tekom proti severu se razgubava po Planinski dolini v votline, katera potem pri Vrhniki pod imenom, „Ljubljanica“ zopet na dan pride, in se slednjič izliva v Savo.

Tudi je več postranskih jam okoli Cirkniškega jezera, kakor :

„Karlovica“ (474 mtr.) katera se v Planinsko jamo zasučje, oddaljena je eno uro od železniške postaje na Rakek-u in pol ure od trga Cirknice, pride blizu Rakeka dvakrat na dan, kjer se vidita dva naravna skalnata mosta. — „Golobina“ na zahodnji strani Ložkega mesta (102·4 mtr.), skozi katero se vode ob povodnji v Cirkniško jezero iztekajo. „Jama pri sv. Križi“, eno uro nad Ložem (587·7 mtr.) katera hrani dosti kosti podzemeljskih živalij. Proti morji pri Škocijani se nahaja jama „Reka“ tri četrt ure od Divače. Ta ima velikanska brezna (94·8 — 151·7 mtr.) in na dnu 910 mtr. daleč preiskano vodno hodišče. V to jamo se steka voda „Reka“, katera po podzemeljskem teku čez 5 milj pri Devinu kot reka „Timova“ zopet na dan pride, in se dalje v morje izliva. Jama pri „Trebiči“ med Sežano in

Lokvo obstoji iz več zvezanih jamic in je dolga 284 metrov.

V vsih tih jamah se vidi več ali manj čudovitega, toda Postojnska jama prekosi vse z njenimi naravnimi čudeži, posebno pa ker se lahko polagoma obiskuje. Njena lepota in velikost prekosi tudi vse druge čudovite jame sveta. Samo dve jami jo prekosite po dolgosti, toda ne na lepoti, namreč v Evropi „Akteleker ali Baradla-jama“ blizu Rima Sombath na Severnem Ogorskem (5805·5 mtr. dolga in v severni Ameriki votlina „Mamut“ v državi „Kentuki“ ki je po več votlinah 18789 mtr daleč preiskana. Na drugi strani je pa votlina „Mazocha“ blizu Blanske na Moravskem le globoka dolina, 123·2 mtr. dolga, 134·2 mtr. globoka in 51 mtr. široka, po kateri teče potok Punkava. Votlina pri „Frauenmauer bei Eisenerz“ na gornjim Štajerskem je res 3792 mtr. dolga, in se skozi celo goro razteza.

Postojnska jama bila je že v starem času do velikega okroglega vrha znana, to spričujejo od obiskovalcev v enem zavinku te jame zarisane letne številke, ki v trinajsto stoletje nazaj sežejo. Naj večji in naj mikavnejši del jame „Ferdinandova jama“ od „velike dvorane“, do Kalvarijske gore, je bila še-le l. 1818 znaj

dena in z njenimi postranskimi deli pozneje preiskana, razmerjena, popisana in za obiskovanje pripravljena. Pri tem delu si je posebno nepozabljive zasluge pridobil, okrožni blagajnik Jožef Jersinovič vitez pl. Löwengreif-ski.

Jama je vsled najvišjega odloka 27. apr. 1848 lastnina državne graščine Postojnske, toda je ne oskrbljuje graščina, ampak posebno društvo. Dohodki jame uporabljavajo se za njeno olepšanje in od l. 1879 sem tudi nekoliko za mestne potrebe. Politični predstojnik je predsednik temu društvu, ki je sestavljeno še iz štirih družih udov.

Natančno razmeril je jamo Janez Fercher l. 1833. Ko sta pa Nj. Veličanstva Franc Jožef in Elizabeta l. 1857 jamo obiskala, se je ta od „groba“ do „Lojbela“ dostojno popravila. Leta 1863 so prejšnji ozki vhod v jamo razširili, s košatim drevjem obsadili, nov velikansk vhod skozi neko postransko jamo priredili, v jami sami pa so ozke in težavne prelaze razširili, mnogo stopnic so odstranili, pota zravnali, in prelepo jamo „Marije Ane“ tako pripravili, da je moč sedaj v njo stopiti. Za olepšanje jame si je veliko zaslug pridobil sedanji okrajni glavar g. Anton Globočnik. Da se je pa tudi privožnja k jami zljajšala, izde-

lala se je leta 1869 lepa cesta z lepo in široko stezjo za pešce na strani, ktera se je na obeh straneh z drevesi obsadila. V jami se je napravila železna cesta, da lahko vtrujeni potnik na vozu sedeč podzemlske čudeže ogleduje. Železna cesta pelje do Kalvarije, in je 1534 mtr. dolga. Obiskovalci jame se tedaj lahko na pripravnih vozeh prepeljavajo, za kar je posebna plača odmerjena. Ob časih shodov v jami se ti vozovi, zavoljo preozkih potov, ne morajo rabiti.

Popis Postojnske jame.

Vhod v jamo. Pot do jame se zavije v trgu „Postojna“ od velike ceste tik farne cerkve, memo hriba „Sovič,“ kateri proti severu kakor mejnik „Krasa“ stoji in petovalca spominja na nerodoviti in žalostni svet na Krasu, ki človeka navdaja z melanholičnimi misli — kako nasprotje tukajšnim zelenim travnikom in senožetom, po katerih se preteka bistra reka Pivka! Ne daleč od vasi „Veliki otok,“ četrť ure od Postojne je viditi zevajoča razpokljina v hribu, v katero šumi Pivka, ki od Šempetra semkaj priteče. V starih časih kakih 94·8 mtr. bližej Postojne je bil neki še bolj pripraven požiralnik te reke, pa ga je vsled potresa l. 1590 utrgana skala zasula. Tu blizu se vidi votlina z železnim omrežjem, skozi katero se je nekđaj hodilo v jamo.

Vhod v pravo, suho jamo, katero obiskujemo in jo hočemo ob kratkem popisati je

nekoliko višej, 18·9 mtr. nad vodnim površjem, pred njim je širok z mnogovrstnimi drevesi in grmovjem obsajen prostor. V jamo se pride po dvojni poti. Po stari, katera je precej ondi ko Pivka teče v jamo, je borna in ozka in tudi z železnimi vrati zaprta. Nova je bolj proti zapadnej strani in vhod v jamo precej s koncem 7·56 mtr. širok in 9·45 mtr. visok, katerega kinčajo lepa v gotiškem slogu izdelana vrata. Že njegova zunanja podoba da sklepati na velikost in čudovitnost notranjih jamskih prostorov.

Lega in pot v jamo. Poglavitni vhod v jamo se razteza naravnost od jugozahoda proti severozahodu. Pri „grobu“ se razcepi v dva dela, katerih prvi, pelje proti severozahodu in se na Belvedere-ju na severoizhodnjo stran obrne, drugi le nadaljuje vhodno pot; oba pa se pri „Kalvariji“ zopet zjedinita. Na „Kalvarijo“ se pride lahko od dveh strani, in sicer na zahodnej strani postranske jame sv. Štefana, na vzhodnej strani pa pri tako zvanih vratih „Kalvarije.“ Obej poti se zjedinití vrh Kalvarije. Zunanji svet nad vhomom v jamo je strmo, skoraj navpično skalovje, katero se nad jamo od zunaj čez poldrugo uro daleč proti severovzhodu razteza. Najglobokeja je jama, kjer teče reka Pivka v njo

515·4 mtr. vhod suhe jame 534·3 mtr., gora Kalvarija v znožji 576·4 mtr. nad morsko višino, nasproti so pa najvišji deli zunanjega grebena nad jamo, namreč „dolinski vrh“ 625·7 mtr. in „kozji vrh“ 647·8 mtr. nad morsko višino.

V jami je po vseh hodnih potih gladka, široka in suha steza narejena, po bolj težavnih pa, kakor: na „velikem okroglem vrhu,“ „plesalni dvorani,“ in „Kalvariji“ so kamnite stopnice napravljene, s primerno visokim zidom ali pa z železnimi ročaji, nevarni kraji zadosta zavarovani. Hoja po jami tedaj ni težavna, ali celo nevarna; tudi kamnje od stropa se ne trga in voda od vrha le redko kedaj kapljá. Toplota v jami je skoraj zmirom enaka, se vrsti med 7° in 9° R. Obiskovalcem jame je zlasti svetovati, saj pri toplejem letnem času, da se ohlade, preden vstopijo v jamo. Sledi natančnejši popis posameznih delov jame.

I.

Jamni Prostori kateri so bili znani pred letom 1818.

Pri vhodu, ki je proti severu obernen, se pride skozi železna vrata v najbolj znani

in obiskovani del jame. S koncem gre pot naravnost, kmalu pa se nagne na desno in postane širji; po kratkem ovinku proti vshodu, zgubi se po malem tudi dnevna svitloba, katera sveti od vhoda po nekoliko v jamo. Na dalje notri pa se razširijo lepi prostori, votlo šumljanje podzemeljskih voda, prijetno potovalcu na uho vdarja in glej! — prbližal si se vhodu kateri pelje do velike dvorane. Pot po 13 stopnicah čez skalnati obok pelje te sezidan most, raz kojega se lahko dospe do Pivke. Na prvi naravni most se naslanja drugi manjši most, ki se nad globokim in ozkim breznom razteza, pod kojim se tudi lahko do Pivke pride. Čez ta naravni obok se pride na „balkon“ na najlepši stališče, od kodar se odpre gledalcu prekrasen razgled v veliko dvorano.

„**Velika dvorana**“ (tudi Neptunova jama zvana) je največi prostor v jami, 28·44 mtr. visok, 45·5 mtr. širok in 22·7 mtr. od vhoda oddaljen. Ta velikanski, sè sivim skalovjem podprti prostor preteka Pivka od juga proti severu v krivini ali podobi latinskega **S**, ki se proti vhodu skalnate luknje razgublja in po podzemeljskih, zvitih, več ur dolgih potih pri Planini iz jame pod imenom „Unščica“ zopet na dan pride.

Na strani omenjenega naravnega mesta, kateri se na zahodnjo steno „velike dvorane“ naslanja, stoji prvi spominek, katerega je ukazal postaviti marljivi pospeševalec vseh iznajdeb te jame, Jožef vitez pl. Löwengreif-ski, ob priliki ko je Nj. Veličanstvo cesar Franc I. 1. 1816 blagovolil obiskati to jamo.

Frančiškov spominek. Napis na črni marmorni plošči se glasi:

FRANZ I.

Kaiser von Oesterreich

der Gerechte, der Gütige, der Weise,
stand am 16. Mai 1816 hier und
besah diesen unterirdischen Schauplatz.

Josef Ritter von Löwengreif k. k. Kreiskassier,
hat dieses mit innigstem Gefühle
der Unterthansliebe und Ehrfurcht der
Mit- und Nachwelt bemerkbar gemacht.

FRANC I.

Cesar avstrijski,

pravični, dobrotljivi, modri,
bil je 16. maja 1816 tukaj in je občudoval
to podzemeljsko razgledalo.

Jožef vitez pl. Löwengreif, e. kr. okrožni blagajnik,
je to z notranjem čutjem,
iz ljubezni do države in ponižnosti
zdajcem in potemeem naznanil.

Umetna galerija. Od tega spominka se pride do umetno izdelane galerije, ki je bila leta 1856 iz skale izsekana, in dalje v Ferdinandovo jamo. Dotično galerijo je po povelju c. kr. okrajnega predstojnika in svetovalca Valentin-a Murnik-a zemljemerec Eunike dovršil. Dolga je 55 mtr. in 1.89 mtr. široka. Proti koncu postaja širji, kjer se lahko cela velika dvorana pregleda.

Od tukaj se pride v drugo dvorano, kjer se vidi Ferdinandov spominek. Samo do tukaj je bila jama do leta 1818 znana in obiskovana. Da se je moglo leta 1856 k temu spominku priti, se je moralo čez Pivko iti; ker je pa Pivka o povodnjah jako narasla, tako da je bil leseni most ves pod vodo, so mogli obiskovalci jame dolgo čakati, kar se zdaj, ko je galerija napravljena, nič več ne zgodi. Da se pa velika dvorana natanko ogleda, je treba iti čez most v globočino, ki drži čez Pivko.

Most čez Pivko. Pred ko se k Frančiškovemu spominku pride, drži pot po 23 stopnicah navzdol na prostorček, kjer se na levi strani črni prepad vglada na kojega robu pot v tako zvano „staro jamo“ pelje, katera se pa zavoljo težavnih potov prav malo obiskuje. Od tega prostorčka po 20 kamnitih stopnicah

se pride na drugo počivališče, kjer se obok gori navedenega naravnega mosta vidi, in od tukaj po 28 stopnicah navzdol čez nasip na 26·5 mtr. dolgi in 1·89 mtr široki novo sezidani most čez Pivko. Sredi mosta pregleda se lahko cela „velika dvorana“ v vsi njeni obširnosti. Po 82 kamnitih stopnicah, ki so na eni strani s priročniki, na drugi strani s skalami ograjene, pride se k Ferdinandovemu spominku, kamor se po krajši poti čez umetno galerijo pride.

Stara jama. Stara jama je 189·6 mtr. dolga, na več krajih zelo ozka in nizka, ima na dveh mestih prav ozka prelaza in dva slapa. Znamenita je njena imeno-soba v kateri se veliko imen in letnih številk nahaja; naj starje so od leta 1213, druge so od let 1290, 1300, 1305, 1317, 1343 in 1412, brez števila pa drugih od leta 1508 naprej.

II.

Jamni prostori ki so leta 1818 najdeni bili.

a) Ferdinandova jama.

Ferdinandov spominek. Nova jama, tudi Ferdinandova imenovana, je najdena meseca

maja 1818 po janskem vodniku Luka Čič-u, pri priložnosti, ko so se naprave k ogledu po cesarjeviču Ferdinandu vršile. Ta jama se začne pri drugem spominku, ki sledeči napis hrani:

In dieser Grottenhalle
 Wie Zauber anzuschau'n
 Wo aus dem Tropfenfalle
 Sich mächt'ge Säulen bau'n
 Trat ein aus fernem Land
 Manch hoch Erhabner schon
 Vor Allen FERDINAND
 der hohe Kaisers-Sohn.

Am 17. August 1819.

Huber sculpsit.
 Loewengreif posuit.

To bi se slovenski tako-le reklo:

V te jamene prostore
 Ki očarajo oko
 Kjer vodnih kapljic kaplje
 V stebre se spremenò
 Prišel od daljnih mej
 Je že marsikaki prost
 Alj FERDINAND najprej
 Cesarska visokost

17. avgusta 1819.

Huber sculpsit.
 Loewengreif posuit.

Od tega spominka, 208·6 mtr. od vhoda oddaljenega se prične leta 1872 narejena železnica.

Mesnica. Od spominka naprej memo lece pride se v 7·6 mtr. visoko dvorano, kjer se vidi mesnica, kjer so desne in leve kamnitne podobe „špehovim“ kožam popolnoma enake.

Angleški vrt. Od tukaj se pride v postransko jamo, v kateri se prelepi kamni najdejo. Pot v ta prostor je ozka, nizka, včasih v kreber, včasih navzdol, ali vendar pripravna in pelje memo belih in bliščečih kamnjev. Precej naprej se pride v angleški vrt, 1·55 do 2·17 mtr. visok, zanimiv radi njegovih mnogih in prelepih kamnjev.

Demantna luknja. Malo naprej se pride v demantno luknjo, ki dobro razsvitljena, na človeka velik vtis naredi. Po suhi in dobri memo lepih in belih kamnjev deržeči poti, pride se do **delfina** (boljši imenovano k levu) za katerim je mala, ne ravno zanimiva postranska jama, ki se le redko obiskuje; malo naprej se vidijo v bregu, **salamam** in **gobam** enake okamnjene podobe, potem **tron**, kateri se na njegovem gornjem delu prav lepo blišči. Tukaj neha letá stranska jama, ki je z veliko znamenitimi, kamnitemi podobami obdarovana in je 354·5 mtr. od glavnega vhoda oddaljena,

Štatva matere božje. Po angleškem vrtu in skozi „mesnico“ po tisti poti nazaj gredo, se dospe zopet na glavno pot, katera se je v novejšem času razširila in poravnala. Omenjena pot pelje k podobi, ki je štatvi matere božje s sinom, zelo podobna in se v senci na zadnji strani kaj lepo vidi.

Slap. Tukaj se zopet prostor za 9·5 mtr. odpre, kamnje na stropu je lepo snežnobelo in kakor v gotiškeji obliki redno zloženo. Tla so suha, prostor velik in zračen; tudi se pride na kraj, kjer čisti unanji zrak pihlja, belo in sivo kamnje kaj lepo predstavlja naravni „slap.“ — Nekoliko dalje se nahaja 1·55 mtr. visok, in 0·26 mtr. širok stalagmit, (stoječ kamen) kateri se zavoljo svoje enakosti s tako zvanim „**Stock im Eisen**“ na Dunaji, enako zove. Tukaj se vzdigne votlina ki je pa le kratka, za 9·54 mtr. — Med raznovrstnimi kamjnimi podobami vsakobrojnih barv, pridemo po lepej in ravnej poti v drugo 9·54 mtr visoko dvorano, v kateri nahajamo velikanske skalnate razvaline, kojih pogled človeka z nepopisljivimi občutki naravstvenih čudežev prešine. Od tukaj dalje se gre skozi več velikih in malih prostorov, ki so tudi z železno ograjo zavarovani in enako občudovanja vredni, radi lepih kamnjev raznovrstnih barv; ena vrsta

teh kamnjev kaj natanko predstavlja, ako se dovolj razsvetlji, **polnočno zarijo**. — Nekoliko viši stoji sv. **Petra stol**. Po 15 stopnicah na desno pride se v lep 12·9 mtr. visok prostor in zopet po 20 stopnicah memo tako zване **kaznilnice**, v velikansko in čudovito dvorano, katera se „plesalna ali turnirna“ dvorana imenuje. Na levi strani „Petrovega stola“ pelje tudi ravna pot skozi tako zvaní „tunel“ memo lepo belo ohranjenih podob v postransko jamo, skozi katero se tudi pride v plesalno dvorano. Pred plesalno dvorano je prostor 4·75 mtr. visok in 9·45 mtr. širok in tudi tukaj so lepi kamnji in briljanti.

Plesalna ali turnirska dvorana. Plesalna dvorana je 540 4 mtr. od vhoda oddaljena, je 28·4 mtr. široka, 47·7 mtr. dolga in ima 13·3 mtr. visok skalnat strop, je ravna, ima najčistejši zrak in prav blizu hladno pitno vodo. Precej pri vhodu te dvorane, na desni strani, stoji kamen v spomin dvem možem, katera sta tudi spomina vredna zavoljo nju zaslug za jamo, namreč: onemu ki jo je preiskal in priredil potrebno, da jo je možno prehoditi in onemu kateri je s popisovanjem te jame svet nanjo opozoril. Glasi se:

Protectoribus meis
Cultivatori meritissimo

Josepho Jersinovič
 equiti de Löwengreif
 et descriptori ingenuose
 Dr. Adolpho Schmidl
 MDCCCLXV.

Že več, kakor 40 let, se binkoštni ponedeljek velik shod v jami obhaja, pri koji priliki se razsvetljava s tisoč in tisoč svečami. Nebrojna množica ljudstva se po njej sprehaja, občuduje podzemeljska čuda, snidó se v plesalni dvorani, izvrstna godba, navadno vojaška, vžiga množice k plesu, ki se tudi v veselem krogu sučejo. Tudi med letom so večkrat shodi v jami, katere razni družniki napravijo, pri katerih se jamo razsvetlji, in akoravno ne tako veličastno ko ta dan, vendar gori gotovo na 6000 lučič. —

Stolp v Pizi. Od plesalne dvorane pelje pot naprej memo lepih, belih stebrov, h kamnitemu stebri, ki se je na pol odkrušil in na drugi steber naslonil. Zaradi njegove lege povprek se imenuje stolp v Pizi. Od tukaj se dojde zopet memo mnogih lepših velikih in majhnih okamnjenih podob z vsakovrstnimi barvami v 7·6 mtr. visoko dvorano, katera hrani več belo in sivo kamnjenih kamnjev. Čez 18·9 mtr. dolg nasip se pride memo 9·5 mtr. debelega, čisto belega stalagmita v veliko

dvorano. Naprej gredoč, se vidi tako zvani „**vodomet**,“ kjer se iz čisto bele skale, vodenemu curku podoben steber, vzdiguje. Na levo stran se vгляda ozka luknja, po kateri se pride v 85 3 mtr. dolgo postransko jamo; tla se tukaj prav lepo svetijo, memo lepih sten, ki se kakor vosek svetijo se pride v nižavo, ki se zaradi njenih posebnih okamnjenih podob **voščena soba** imenuje.

Ogljenica. Po glavni poti se dospe do kraja ki se „svetloba lune“ imenuje, katero jamski vodniki z razsvitljivo napravijo. Dalje se pride memo lepih stebrov, k ogljenici, katera se po svoji podobi tako zove. Tukaj se odpre obiskovalcu velika in visoka dvorana, obdarovana z mnogobrojnimi barvami, zrak je čist, in sem ter tje se sliši, ki voda od stropa kaplja. Dalje se vidi, od vsakega ptujca občudovana podoba „Marije,“ katera je 872 mtr. od vhoda oddaljena. Ta 11 37 mtr. visokemu stebru podobna okamnjena kepa, ki pa od zgoraj ni na spodnjem delu popolnoma zakamnjena, se zdi kakor v sredi razdeljena. V zgornjem delu se vidi 3 palce vtisnjena ploša, katero tako imenujejo in zaradi čudne njene stvaritve ptujci vselej občudujejo.

Grob. Naprej na desno so „piščale v orgljah,“ iz tenkih kamnjev sestavljene; stoječe

„mumije“ lepo razsvetljene, dajo prav lep razvid; njih barva je rudečkasta, ki se pa tudi v sivkasto spreminja. Po lepi, trdi in suhi poti doide potnik k „grobu,“ ki kakor nalašč izvotlen, je eden najlepših kamnjenih podob. Oddaljen je 986 mtr. od vhoda. Na 8·5 mtr. visokem prostoru pri grobu, se vidi prav veliko lepo belih stebrov. Na levo od groba stoji čisto sam stoječ kamen „obelisk.“

b) Franc Jožefova in Elizabetna jama.

Pri grobu jenja Ferdinandova jama, katera se naprej proti izhodu razširja, in skozi katero se tukaj zopet nazaj pride. Tukaj se zavije na levo v nizko postransko jamo, ki se je pri obiskovanji Njih veličanstev cesarja Franc-Jožefa in cesarice Elizabete prvič odprla in zaradi tega pomljlivega dogodka v zgodovini Postojnske jame, si to ime pridobila.

Ona hrani naj lepše bele in rudeče kamnje, ali prosto stoječe, ali stene in strope. Čez 30·3 mtr. od vhoda v to jamo, postane pot zmirom ožja in se do 69·2 mtr. kar vsa zapre. To ozko prehodišče so morali razširiti. Za njim se pride v 15·1 mtr. visoko in 17 mtr. široko dvorano, kjer se beli kamnji z rudečimi roboi začenjajo,

Mala Kalvarijska gora. Čez tri stopnice se pride na griček, kjer se 5·7 mtr. visok steber mesene barve nahaja. Tukaj so lepa pregrinjala, na katerih se barve od snežno-belega do rožnatega spreminjajo. Od tod se pride čez 34·1 mtr. v še bolj prostorno dvorano, ki se „mala Kalvarijska gora“ imenuje.

Zdaj se doide do novega preseka, kateri je poprej vezal dve postranski jami. Narejen je bil leta 1856, je 12·3 mtr. dolg, 1·9 mtr. širok in 1·9 mtr. visok.

Za preseko 26·5 mtr. oddaljen stoji na desni 0·08 mtr. debel in 2·83 mtr. visok bel steber. Tudi se vidijo tukaj lepa in bela zagrinjala. Od tukaj naprej se vidijo naj lepši bliščeči stebri in na višavi snežnobeke draperije, ki niso čez 8 milimtr. debele. Obok se tu do 1·58 mtr. zniža. Prišedši čez mali griček, se zapazijo nad glavo ponarejene cevke, ki „dež“ predstavljajo in malo naprej na desno v neki dubljini skupek, ki je dvema počez ležečima **spijočima dekletoma** popolnoma enak. Glavi ste beli in obleka rudečerujava. Od tukaj se prostor razširja do 13·3 mtr. visokosti in 7·6 mtr. širskosti, njegove kamnjene kepe so z najlepšimi ropci prevlečene, ki se z vsakim kristalom lahko merijo. Malo naprej se razširi pot v 15·1 mtr. široko in 37·9 mtr.

dolgo dvorano. Od tukaj se gre lahko v več postranskih jam, od katerih ena do Lojbelja drži, ki je pa le malo z naravnimi čudeži obdarovana. Pot od tukaj se obrne na levo in pelje pod nekedaj 2·83 mtr. dolgim ali zdaj odlomljenim kamnjem, ki se „Damoklov meč“ imenuje. Po 51 mtr. dolgi poti se dospe v drugo jamo.

Spominek Franc-a Jožefa in Elizabete. Pot pelje tukaj po treh ovinkih na zvišan, najlepši prostor jame, ki se „Belveder“ imenuje, je 366 mtr. od groba in 1626 mtr. od glavnega vhoda oddaljen. Belveder je kegel ki meri 11·4 mtr. v okrogu z vdelanimi stopnicami in na vrhu poravnan. K spominu na svečanost 11. marca 1857, pri kateri so bili Nju veličanstvi cesar Franc Jožef in cesarica Elizabeta navzoča stoji piramida iz črnega marmorja, katero je dvorni svetovalec grof Andrej Hohenwart dal postaviti, — s sledečim napisom:

Heimkehrend
von einem
Triumphzuge
dessen Wege landes
väterliche Huld, und
Milde unauzlöschlich
gezeichnet haben,
welten hier nach Eröffnung

der nun allerhöchst dero
 Namen führenden Grotte!
 am 11. März. 1857.

F r a n z J o s e f I.
 und
E l i s a b e t h.

die Rückseite trägt die Aufschrift:
 dieser Stein
 künde der Zukunft
 die jubelnde Freude
 der Gegenwart.

Domu se vrnivši
 od slavodobitja,
 katerega pota sti milost in blagost
 neizbrisljivo zaznamovale,
 so tukaj postali po odprtji
 naj višja imena hranujoče jame
 11. marca 1857.

F r a n c J o ž e f I.
 in
E l i z a b e t a.

Zadnja stran ima napis:

Ta kamen
 naj prihodnosti naznaní
 preveliko veselje
 sedajnosti.

Vodeni kotel. Od Belvedera proti zahodu se razteza posebno (284·5 mtr.) dolga pot, „zadnja jama,“ tudi „Pludova jama“ imenovana. Težka pot se tukaj začne, je neravna in v razvalinah, pa pripelje ogledalca na griček, na katerega neprenehoma kapljice od stropa 19 mtr. visoko, padajo in 0·32 mtr. široki kotliček napolnujejo. Lepši ni mogla narava stvarjenje kamnitega stebra predstaviti. Akoravno je pot tukaj težavna, pa naj vendar obiskovalec ne opusti, se še naprej memo lepih, belih in leskečih kamnjev in stalagmitov podati, dokler ne dospe do tako imenovanega „vodenega kotla.“ Stvarjen je kot livnik, zgoraj 22·7 mtr. in spodaj 9·5 mtr. širok. Od tod se pride k zavinku „Pivke“ koja memo dere. V gornjo postransko jamo, ki se „**Tartarus**“ imenuje, pa je kaj težavno priti, ker tukaj potovalcu velike skale, globoke luknje i. t. d. pot zapirajo. Ti deli jame so od poglavitnega vhoda 2275 mtr. če se skozi Ferdinandovo jamo gre oddaljeni; skozi Franc Jožefovo in Elizabetno jamo je pa dolgost 1651 mtr.

Vernimo se zopet na Belveder. Od tod se pride do „**puščavnika**,“ 1·55 mtr. visoka na krogu stoječa podoba, dalje čez 18 mtr. na „**Lojbelj**“ in od tod k postranski jami ki

v Franc-Jožefovo jamo drži, na levi je druga postranska jama, ki se Löwengreif-ova jama zove.

Sv. Štefan. Od Lojbelja navzdol se pride k 2·5 mtr. visokemu in 1·9 širokemu ravnemu nasipu, iz katerega se celi Lojbelj v podobi slapa vidi. Visokost tukajšnega prostora je 12·64 mtr. Na desni strani nasipa se vidi luknja, v katero se iz Lojbelja priderujoča voda zgublja. Od tega nasipa se gre čez zvišan prostor, na kraj, kjer se vidijo mogočni stebri in počez ležeče skalovje. Med temi stebri vglveda potovalec mali stalagmit, kateri je na obeh straneh na drugega naslonjen, ki je močno sv. Štefanu podoben, in je 201 mtr. od Belvedera in 1852 mtr. od glavnega vhoda oddaljen.

Jama „Marije Ane.“

Od sv. Štefana se zavije proti severu „jama Marije Ane.“ Njene podobe so jako lepe, 36 mtr. dalje se vidi na levi steni veliko pregrinjal in malih kamnjev, katere zavoljo črno-rujave barve „črna pregrinjala“ imenujejo, ravno tako se vidi na desni strani steber črno-rujave barve

Briljant. Po poti, ki pelje po nasipu katera je tudi z železnimi priročniki ograjena,

dospe se po 22·7 mtr. daljave, k snežno-belemu stebri, ki je 4·6 mtr. visok, zdolaj 0·94 mtr. in zgoraj 1·55 mtr. debel, na vrhu pa lepo okrogel. Odlikuje ga njegova bela barva, kakor tudi njegovi mali zopčasti kamnji ki ga zaljšajo, in ni ga v celi jami stebra, da bi ga prekosil na lepoti, ter ga po pravici nazivajo „briljant.“ Tikom njega stoji drugi 5·55 mtr. visok steber ravno tako, kakor bi od stropa padal, rumeno rujave barve, na katerem se vidijo „ušesom“ podobni kamnji. Na sevni strani je zanimiva podoba, „nadstrešček“ imenovana, ki je 0·11 mtr. debela, 1·55 široka, ter ima 0·04 mtr. debel izrastek ob kraji pa je z lepo zraščenimi zobčastimi kamnji ozaljšana. Ne pozabi dragi obiskovalec jame, ozreti se še jeden pot nazaj in pokazala se ti bode pri dovoljnjej razsvitljavi, ravno opisana stena tukaj s svojimi zobčastimi ali zrezljanimi kamnji v njenej najlepšej krasoti.

Veliki šotor. Čez 47 mtr. od navedenih podob pridemo do „velikega šotora,“ ki meri 3·7 mtr. počez, in je ravno toliko visok; na eni strani je zaprt, odprt na drugi, ima zal nadstrešček, na vrhu je špičast, mesto vrha pa ima 0·9 mtr. visoko stebrovje. Enake podobe vidimo samo v tem delu jame, drugodi ne. Obok jamin je tukaj bel in z veliko ma-

limi in tudi velikimi zrezljanimi kamnji posut. Malo naprej postaja obok vedno viši, posebno pa ko dospemo k podnožju Kalvarijske gore. Tudi pot začne se tukaj vzdigovati, krene na desno, na levi pa se razteza 9·4 mtr. globok in 10·2 mtr. dolg prepad z lepo rumeno-belimi kamnji. Nad popisanim prepadom se vidijo na črni steni prav lepi beli zobčasti kamnji in pregrinjala, na desni pa rujavi in svitli stebri. Ta kraj imenujejo: „žalostno dvorano.“

Čez 55 mtr. od te dvorane dospe se na zvišan prostor, na kojem se potovalcu odpre imponanten razgled. Ta prostor je oddaljen 155 mtr. od sv. Štefana; dva lepa in precej velika stalagmita stojita na desni strani, enega „veliko gobo“ družega „špargelj“ in to zavoljo nju podobnosti z menjenimi rečmi.

Kalvarijska gora. Kalvarijska gora je največi in najdalje proti severu odmaknjen del cele velike jame. Od ene strani naslonjena je na kamnje, sicer se pa lahko nanjo pride od vseh krajev. Ta gora predstavlja na stotine kamnjenih podob vsakovrstnih slik in barv, ter odgrne ogledalcu vso krasoto podzemeljskih čudov; ni je jame na svetu da bi hranila v sebi tako gledališče, kakor Kalvarijska gora. Od kar so jo iznašli, nosi to ime; najbrže so mnogi stalagmiti prouzročili da so

goro „Kalvarijsko“ nazivati ker predstavlja nekako množice ljudstva, katere hité na goro „mrtvaških glav“ gledat na križ obsojenega. Visoka je 41·7 mtr., in na vrhu gore je še 17 mtr. višave do oboka, tako da je tukaj obok celih 58·7 mtr. visok. Cel tukajšnji prostor meri v daljavi od juga proti severu 202 mtr. in od zahoda proti vzhodu 195 mtr.; to je tedaj velikanski podzemeljski prostor. Pot na Kalvarijo pelje od jame Marije Ane na zahodnej strani in je precej strma; na strani zevajo strašna brezdna; ali pot v več ovinkih napravljena je pripravno in prav varna, na eni strani obzidana, na drugi pa z železnimi priroči ograjena. Od velikanskega „špargeljna“ se dospe čez dva ovinka na prvi zvišani prostor, kjer se vidijo velikanske počez ležeče, z gladko skorjo prevlečene skale, med katerimi se semtertje mali ali večji stalagmiti vzdigujejo.

Na prvem ovinku na levi strani se vglada lepa podoba, ki po skalah derečo belo vodo predstavlja in se radi tega tudi „dereči potok“ imenuje. Sredi svitlih zobcev visi „grozdu“ močno podoben kamen. Pot na drugi zvišani prostor je dosti manj strma, ima tudi, toda manjše ovinke; tukaj se vidijo druge prav lepe podobe. Najpred se viditi dve jako lepi

podobi na levi strani „golob in papiga.“ Naprej se vgladajo tudi na levi strani velikanski beli in rumeni stebri, kateri se „okamnjeni gozd“ zovejo. Na vrhu tega prostora na desni strani, okrogel in visok steber ki se „**Tržaška preluka**“ kliče.

Na tretjo višino se prav polagoma dospe. Na njenem vrhu leži velikanska skala, ki se „Noetova barka“ imenuje, na njej se brez števila zapisanih imen najde. Tudi nadvojvodinja Marija Lujiza, vojvodinja v Parmi počivala je 4. junija 1830 todi, in je tudi dovolila njeno ime na to skalo narisati. Zadnji del tega veličastnega gledališča je veliki **oltar**, trioglata višina, ki je na desno jamo naslonjena, kjer se vidi mnogo belih stalagmitov na rujavih tleh, in od zgoraj visé lepi stalaktiti.

Od oltarja naprej na desno proti vzhodu se razteza postranska 127 mtr. dolga jama, katera kaže z malimi, lepimi in bliščecimi stalaktiti obraščeno višino, ki se „očarani vrt“ imenuje.

Vrh Kalvarijske gore je 2033 mtr. od glavnega vhoda oddaljen in 576.4 mtr. nad morsko višino.

Iz vrha Kalvarijske gore vernivši zavije se proti vzhodu navzdol po dobri poti med mnogimi malimi stalagmiti. Kmalu se dospe

na tretjo višino, na kateri se zopet Tržaška preluka vidi in križu podoben steber. Raz te višine, se vidi druga višina s prelepimi zobci, ki se v mnogovrstnih barvah spreminjajo. Malo naprej se vidi veliko stebrov vsakoršne velikosti, lepote in barve ki se „**velika cerkev v Milanu**“ (Mailänder dom) imenuje. V znožji druge višine stoji na desni najvišji steber v jami, kateri meri 9·45 mtr., ravno tu se vidi bel stalagmit, sv. Nikolaj imenovan, in mrtvaško glavo, predstavljajoča podoba. Po strmi poti se dojde v prostorno dvorano, kjer so velikanske skale z mnogimi podobami nako-pičene. Kmalu potem se dospe v znožje Kalvarijske, kjer dva velikanska in več malih belorudečih stalagmitov tako zване „vrata na Kalvarijsko“ predstavljajo. Ta prostor je 38 mtr. od sv. Štefana, od glavnega vhoda skozi Ferdinandovo jamo pa 1710 mtr. in od groba 762 mtr. oddaljen. Od Kalvarijske gore se zavrne na levo v Ferdinandovo jamo nazaj k grobu. Tu začne železna pot, po kateri se blizu do vhoda lahko pelje.

Angleška kuhinja. 30 mtr. dalje se najprej pride v angleško kuhinjo, kjer se jama na visokost in dolgost jako razširi, in dalje čez 64 mtr. stebroved, eno vrsto po čez nametanih stebrov, na konci katerih, se vidi po-

doba „lesice.“ Dalje se pride, k 7·6 mtr. dolgemu in 0·94 mtr. debelemu kakor s perjem ovenčanim počez ležečemu stebru, tako da pot pod njim pelje. Imenuje se podrta steber. V tem 9·5 mtr. visokem prostoru se odpre ogledalcu strahoviti razgled, veliko visokih in podrlih stebrov, iz katerih se zopet novi stalagmiti vzdigujejo.

Dalje od podrtega stebra, vidijo se na levo belo-sive skalnate stene in nakopičene razvaline, na desno pa mnogovrstne okamnjene podobe, med njimi pa steber, ki je bil v prešnjih časih sneženobel, katerega se pa zdaj rudeča skorja prijemlje. Naprej se vglada zemljevid, in v 14·2 mtr. visoki dvorani dva bela 4·4 mtr. visoka stebra, kateri prvi 7·6 mtr. in drugi 5·7 mtr. v okrogu meri. Pot pelje dalje v veliko večjo dvorano, kjer se na levo kvišku vhod v nadvojvoda **Jovanovo jamo** vidi, ki je z železnimi vratmi zaprt. Ta jama hrani naj lepši zobčaste kamnje v izvirni neomadeževani svitlobi. Zanimiva je „gotiška dvorana,“ „nizki prehod,“ „malo pregrinjalo,“ „veliki okrog,“ „črna dvorana“ in rudeča dvorana.“ Po posebnem dovolenji je vhod v to jamo pripuščen.

Po glavni poti se odpre 303 mtr. dolga postranska jama, ki pa ne hrani nič posebnega.

Dalje grede se vidi „**turška sablja**,“ ena naj čudovitejših podob, ki je ni enake v celej jami. Ona visi od stropa, je zgoraj 0·21 in od spodaj 0·13 mtr. široka in primerno debela. Čez 144 mtr. daljave se nahaja „**ribji trg**,“ na katerem so „plošasta riba,“ „morski rak,“ „zlata koža,“ „speči lev“ in „veliki slap“ naj bolj zanimivi. Nekoliko od tega kraja se vglada „**jamski čuvaj**,“ kamen ki je na vrhu glavi podoben. 30 mtr. od tod oddaljena je „jezdarnica.“

Zagrinjalo. Dalje grede dospe se v 9·5 mtr. visoko dvorano, kjer se vidi čudapolno 11·5 mtr. od vhoda oddaljeno zagrinjalo. Dolgo je 2·88 mtr. 8 milimtr. debelo in 0·31 do 0·93 mtr. od stene odmaknjeno. Njegov rujava in rumeno rižati rob, njegovi valoviti, zobčati nabirki, njegovo bliščeče-belo njegova naravna, previdna prevleka, gotovo vsakega ptujca in prijatelja podzemeljskih čudoviteh stvaritev očara. Zagrinjalu nasproti so veliki, rudeči okamnjeni izseki na sivem skalovji, ki se „kurnik in slamnata streha“ zovejo. Dalje se vidi steber **kanona** 1167 mtr. od vhoda oddaljen, je 5·7 mtr. visok, bel bliščeč in čisto glaseč, meri 6·16 mtr. v okrogu in 2 mtr. skozi sredo. Zanimiva je dalje rudeča kamnata skorja, ki se „rudeče“ morje imenuje.

Malo oddaljena med stermimi belimi in sivimi skalami se vzdiguje 5·68 mtr. visoka in 0·47 mtr. debela **velika cipresa**. Tik nje stoji **mala cipresa**.

Malo naprej čez 19 mtr. se pride do 946 mtr. od vhoda oddaljenim „**Jabots**“ ki so lepo beli, fini in previdni, izzobčani in zarobljeni. Zanimivo je tudi tukaj nakopičeno skalovje.

Na desno od „**Jabots**“ se pride do najmočnejše stoječe kepe. Ona meri 19 mtr. v okrog, 6 do 6·3 mtr. po sredi in je 4·74 mtr. visoka. Kdo bi ne občudoval podobe, če pomisli, da ona vsako leto vsaj 26 kubikmilim. znova okamni?

Čez 28·4 mtr. se pride k grobu, od kojega pelje pot v Franc-Jožefovo in Elizabetno jamo. Nazaj grede pridemo v cesar Ferdinandovo jamo in iz te zopet na prosto.

COBISS 2042200

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000428726

